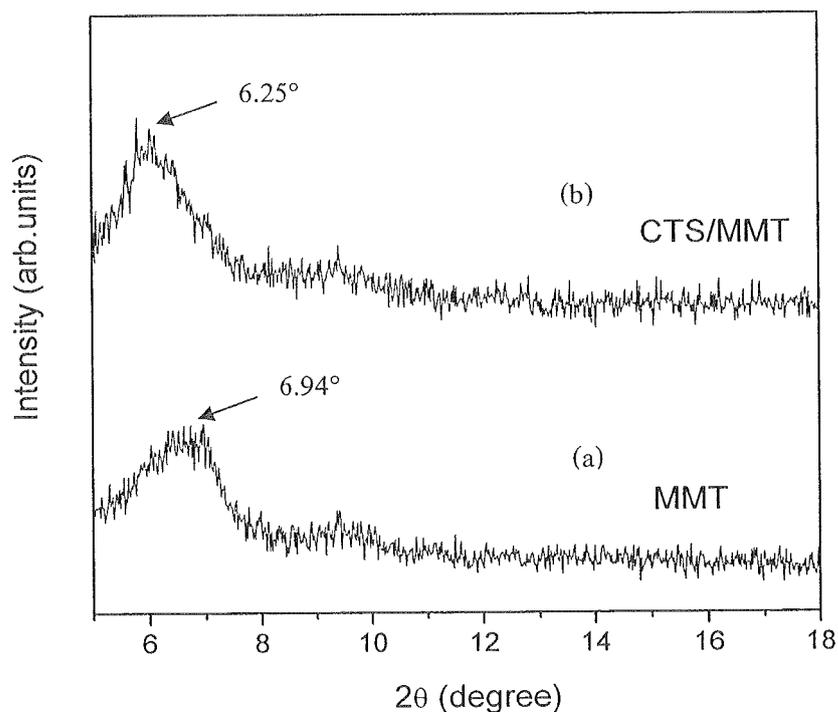

บทที่ 4 ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

4.1 คุณสมบัติทางกายภาพของตัวดูดซับและสีย้อมผ้า

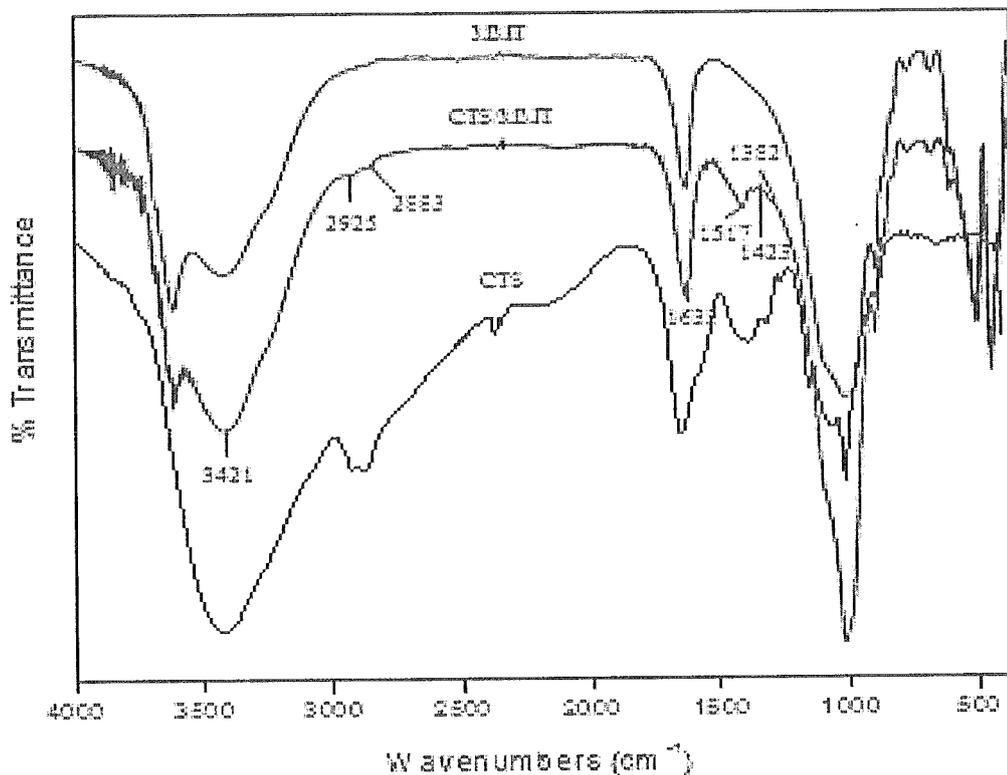
เมื่อนำแร่ดินมอนต์มอริลโลไนต์ธรรมชาติ (MMT) และแร่ดินมอนต์มอริลโลไนต์เคลือบผิวด้วยไคลโตซาน (CTS-MMT) ไปวิเคราะห์หาความกว้างของช่องว่างภายในชั้นดิน (Basal Spacing, d_{001}) พบว่า แร่ดิน MMT มีพีคของการเลี้ยวเบน (Peak of diffraction: 2θ) เท่ากับ 6.94° หรือมีค่าความกว้างของช่องว่าง d_{001} เท่ากับ 1.27 nm และแร่ดิน CTS-MMT มีพีคของการเลี้ยวเบนเท่ากับ 6.25° หรือมีค่าความกว้างของช่องว่าง d_{001} เท่ากับ 1.40 nm ซึ่งแสดงไว้ในรูปที่ 4-1 ลักษณะเช่นนี้แสดงให้เห็นว่าแร่ดิน CTS-MMT มีความกว้างของช่องว่างระหว่างชั้นดิน d_{001} มากกว่าแร่ดิน MMT ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสารไคลโตซานเข้าไปแทรกอยู่ในช่องว่างระหว่างชั้นดินส่งผลให้ช่องว่าง d_{001} กว้างขึ้น

รูปที่ 4-1 แผนภาพ XRD ของผงแร่ดิน MMT (a) และแร่ดิน CTS-MMT (b)

FTIR-spectrum ของแร่ดิน MMT แสดงไว้ในรูปที่ 4-2 พบว่า การปรากฏของ vibration bands ที่ 3421 cm^{-1} เนื่องมาจากพันธะ H ของ O-H stretching ที่เกิดขึ้นบนพื้นผิวภายนอกของอนุภาคแร่ดิน (Interlayer) และเกิดขึ้นภายในอนุภาคของแร่ดิน (intalayer) ขณะที่ FTIR-spectrum ของสารไคลโตซานแสดงให้เห็นพีคที่ 3421 cm^{-1} แทนการ overlapping ของหมู่ O-H กับ N-H stretching bands ที่ 2925 แทน aliphatic C-H stretching, ที่ 1632 และ 1517 cm^{-1} แทน N-H bending, ที่ 1423 และ 1382

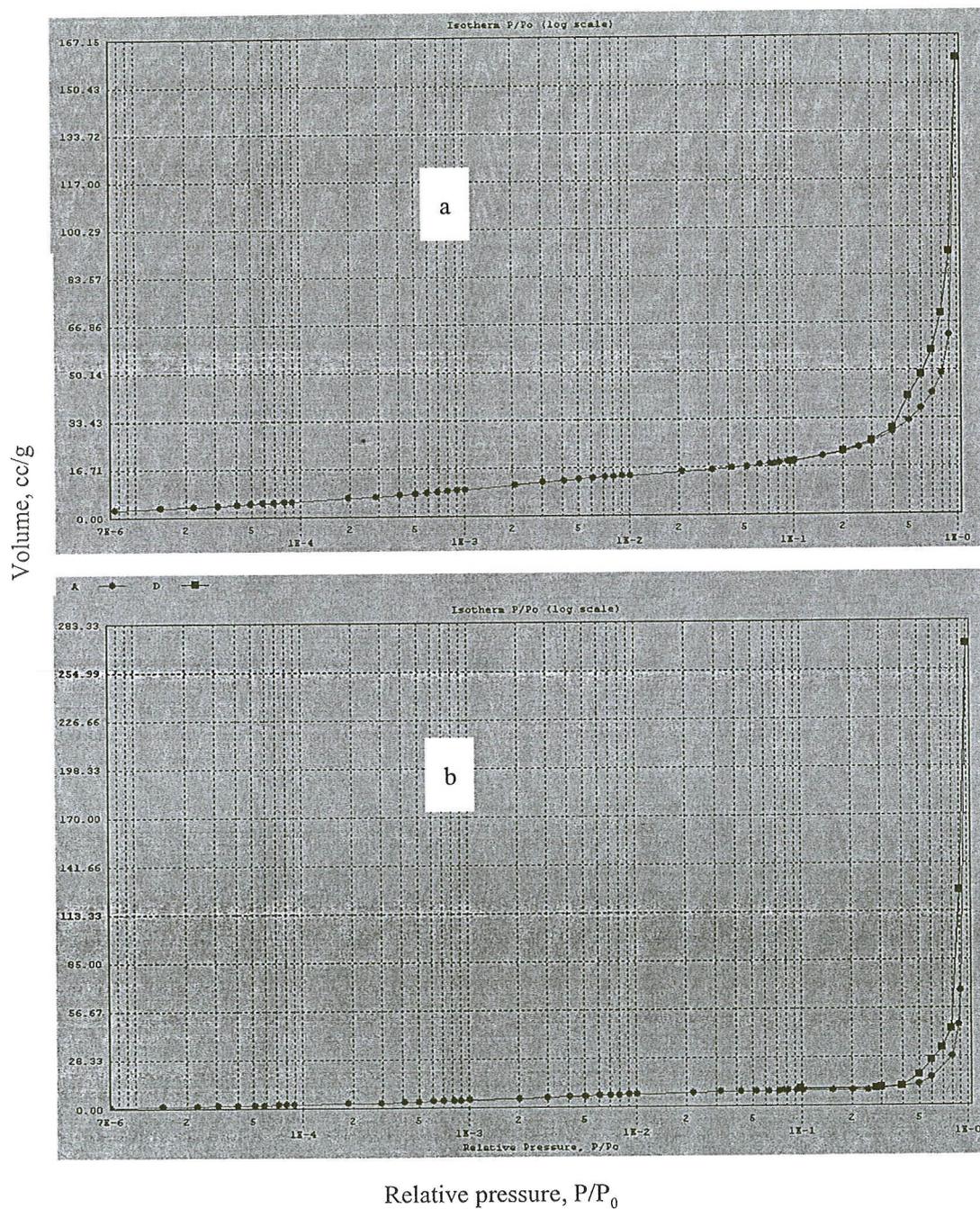
cm^{-1} แทน C-H bending และ FTIR-spectrum ของแร่ดิน CTS-MMT แสดงให้เห็นว่า ที่ความถี่ 3421 cm^{-1} ของแร่ดิน CTS/MMT จะพบหมู่ฟังก์ชัน O-H และ ที่ความถี่ 2925 cm^{-1} N-H (ส่วน MMT จะพบหมู่ฟังก์ชัน -OH และ น้ำ) ที่ 1423 cm^{-1} พบหมู่ฟังก์ชัน C-H (Methyl) ส่วนที่ความถี่ 2883 cm^{-1} และ 1382 cm^{-1} พบหมู่ฟังก์ชัน C-H (Methylene) และที่ความถี่ 1517 cm^{-1} พบหมู่ฟังก์ชัน N-H (Amine) แต่สำหรับในแร่ดินมอนต์มอริลโลไนต์ธรรมชาติจะไม่พบเลย และที่ความถี่ 1633 cm^{-1} ของ CTS/MMT พบหมู่ฟังก์ชัน NH - CO (ส่วน MMT จะพบหมู่ฟังก์ชัน -OH และ น้ำ) การปรากฏหมู่ฟังก์ชันต่าง ๆ ของสารไลโคซานบนแร่ดิน CTS-MMT แต่ไม่พบในแร่ดิน MMT จะแสดงให้เห็นถึงการยึดจับกันของไลโคซานกับแร่ดิน MMT

รูปที่ 4-2 FT-IR spectra ใน Transmission mode ของสารไลโคซาน (CTS), แร่ดิน CTS-MMT, และแร่ดิน MMT

รูปที่ 4-3 แสดงไอโซเทอมการดูดซับและการคายซับของก๊าซไนโตรเจนบนตัวดูดซับแร่ดิน MMT และ CTS-MMT เมื่อทำการวิเคราะห์ด้วยวิธี BET พบว่า พื้นที่ผิวจำเพาะของ MMT และ CTS-MMT มีค่าเท่ากับ $78.23 \text{ m}^2/\text{g}$ และ $35.47 \text{ m}^2/\text{g}$ ตามลำดับ พื้นที่ผิวที่ลดลงของ CTS-MMT อาจเนื่องมาจากการยึดจับตัวกันอย่างหนาแน่นของโมเลกุลไลโคซานบนพื้นผิวภายนอกและช่องว่างระหว่างชั้นของแร่ดิน MMT ทำให้อุณหภูมิของแร่ดินมีขนาดใหญ่ขึ้น เป็นผลให้เกิดการปิดหรือบดบัง

รูพรุนขนาดเล็กของแร่ดิน MMT ทำให้โมเลกุลของไนโตรเจนไม่สามารถผ่านเข้าไปในรูพรุนได้ ขนาดรูพรุนเฉลี่ยของ CTS-MMT มีค่าเท่ากับ $19.32 \text{ \AA}$ เมื่อเปรียบเทียบกับแร่ดิน MMT ที่มีค่าเท่ากับ $36.27 \text{ \AA}$

รูปที่ 4-3 ไอโซเทอมการดูดซับและการคายซับของก๊าซไนโตรเจนบนแร่ดิน MMT (a) และ แร่ดิน CTS-MMT (b)

ตารางที่ 4-1 แสดงผลการวิเคราะห์หาปริมาณธาตุคาร์บอน ไฮโดรเจน ไนโตรเจน และกำมะถัน ของแร่ดิน MMT และแร่ดิน CTS-MMT ด้วยเครื่อง CHNS-analyzer พบว่า แร่ดิน CTS-MMT มีปริมาณของธาตุคาร์บอน ไฮโดรเจน ไนโตรเจนและกำมะถันมากกว่าแร่ดิน MMT ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสารไคโตซานมีธาตุคาร์บอน ไฮโดรเจน และไนโตรเจน เป็นองค์ประกอบหลักอยู่ในโมเลกุล ขณะที่แร่ดิน MMT มีองค์ประกอบส่วนใหญ่เป็นซิลิกาและอลูมินาและมีปริมาณของธาตุคาร์บอนน้อยมาก เมื่อนำสารไคโตซานมาตรึงไว้บนผิวของแร่ดิน MMT จึงทำให้ปริมาณของธาตุคาร์บอน ไฮโดรเจน และไนโตรเจน เพิ่มสูงขึ้นในแร่ดิน CTS-MMT

ตารางที่ 4-1 แสดงผลการวิเคราะห์ปริมาณธาตุคาร์บอน ไนโตรเจน ไฮโดรเจน และ กำมะถัน ของแร่ดิน MMT และ CTS-MMT โดยใช้เครื่อง CHNS-analyzer 932

ชนิดของตัวดูดซับ	ปริมาณของธาตุองค์ประกอบ (%)			
	C	H	N	S
MMT	2.929	1.825	0.462	0.3436
CTS-MMT	14.10	3.622	2.627	1.640

ตารางที่ 4-2 แสดงเปอร์เซ็นต์ Organic matter ของสีย้อมผ้าและตัวดูดซับ ได้แก่ แร่ดิน MMT และแร่ดิน CTS-MMT พบว่า สีย้อมผ้าที่ศึกษาทุกชนิดมีสารอินทรีย์เป็นองค์ประกอบ ขณะที่แร่ดิน MMT มีเปอร์เซ็นต์ Organic matter น้อยมากหรือเท่ากับ 0 และแร่ดิน CTS-MMT มีปริมาณสารอินทรีย์อยู่ในโมเลกุลเท่ากับ 26.28% การที่แร่ดิน CTS-MMT มีปริมาณสารอินทรีย์ปรากฏอยู่ในโมเลกุลมากกว่าแร่ดิน MMT เป็นการยืนยันว่าไคโตซานเข้าไปยึดเกาะกับพื้นผิวของแร่ดิน MMT จริง จากตารางที่ 4-3 แสดงผลการวิเคราะห์เปอร์เซ็นต์ Organic matter บนแร่ดิน CTS-MMT หลังการดูดซับสีย้อมผ้า 5 ชนิด พบว่า แร่ดิน CTS-MMT ก่อนการดูดซับจะมีสารอินทรีย์อยู่ประมาณ 26.28 % แต่เมื่อนำมาดูดซับกับสีย้อมแล้ว แร่ดิน CTS-MMT จะมีปริมาณของสารอินทรีย์เพิ่มสูงขึ้น ดังนั้นจึงเป็นการยืนยันได้ว่าแร่ดิน CTS-MMT สามารถยึดจับกับโมเลกุลของสีย้อมผ้าได้ โดยพิจารณาจากปริมาณสารอินทรีย์ของสีย้อมผ้าที่อยู่ในตัวดูดซับหลังการดูดซับ ซึ่งสามารถคำนวณได้จากสมการแสดงได้ดังสมการ (4-1)

$$OM_{\text{Dyes, eq}} = OM_{\text{CTS/MMT, eq}} - OM_{\text{CTS/MMT, in}} \quad (4-1)$$

โดย $OM_{Dyes, eq}$ คือ ปริมาณสารอินทรีย์ของสีย้อมผ้าที่อยู่ในตัวดูดซับหลังการดูดซับที่สภาวะสมดุล (%) $OM_{CTS/MMT, eq}$ คือ ปริมาณสารอินทรีย์ที่อยู่ในตัวดูดซับหลังการดูดซับที่สภาวะสมดุล (%) และ $OM_{CTS/MMT, in}$ คือ ปริมาณสารอินทรีย์ที่อยู่ในตัวดูดซับก่อนการดูดซับ (%)

ตารางที่ 4-2 ผลการวิเคราะห์หาปริมาณสารอินทรีย์ และ Point of zero charge ของแร่ดิน MMT และแร่ดิน CTS-MMT และสีย้อมผ้า

ลำดับ	ชนิดสีย้อม	% Organic matter	Point of zero charge
1	สีน้ำเงิน	6.68	7.2
2	สีเหลืองแก่	14.68	6.8
3	สีเขียวหัวเป็ด	17.79	6.8
4	สีแดงครั่ง	21.35	7.5
5	สีเขียวกลาง	2.49	7
6	สีชมพู	23.24	6.7
7	สีระกำทอง	10.53	7.5
8	สีคราม	21.74	8.4
9	สีเลือดหมู	8.43	6.8
10	สีฟ้า	21.78	6.3
11	สีเขียวขี้ม้าสด	7.77	7
12	สีน้ำตาลทอง	12.52	7.5
13	สีน้ำตาลแก่	19.74	7.5
14	สีแก่นขนุน	99.73	7
15	แร่ดิน MMT	0	8.2
16	แร่ดิน CTS-MMT	26.28	8.5

ตารางที่ 4-3 ผลการวิเคราะห์หาปริมาณสารอินทรีย์ในแร่ดิน CTS-MMT หลังการดูดซับสีย้อมผ้า

ลำดับ	ชนิดสีย้อม	% Organic matter ของแร่ดิน CTS-MMT	
		ก่อนการดูดซับ	หลังการดูดซับ
1	สีเขียวหัวเป็ด	26.28	33.33
2	สีคราม	26.28	40.50
3	สีเลือดหมู	26.28	35.17

ตารางที่ 4-2 แสดงผลการวิเคราะห์หา Point of zero charge (pH_{PZC}) หรือระดับค่า pH ที่ทำให้พื้นผิวของอนุภาคมีประจุเป็นศูนย์หรือเป็นกลางทางไฟฟ้า การหาค่า pH_{PZC} ของตัวดูดซับกระทำเพื่อให้รู้ถึงกลไกของการดูดซับของตัวดูดซับ การดูดซับ โมเลกุลที่มีประจุบวกจะเกิดขึ้นได้ดีที่ $pH < pH_{PZC}$ ขณะที่การดูดซับของตัวดูดซับที่มีประจุลบจะเกิดได้ดีที่ $pH > pH_{PZC}$ โดยทั่วไปการดูดซับของตัวดูดซับที่มีประจุลบจะทำให้ค่า pH_{PZC} เพิ่มสูงขึ้น ขณะที่การดูดซับประจุบวกจะทำให้ pH_{PZC} มีค่าลดลง (Wang *et al.*, 2008) จากผลการทดลอง พบว่า แร่ดิน MMT และแร่ดิน CTS-MMT สามารถดูดซับโมเลกุลที่มีประจุบวกได้ดีที่ pH น้อยกว่า 8.2 และจะสามารถดูดซับโมเลกุลที่มีประจุบวกได้ดีที่ pH มากกว่า 8.2

4.2 การดูดซับแบบกะชนิดขั้นตอนเดียว

4.2.1 ประสิทธิภาพการกำจัดสีย้อมผ้าเคมี

ประสิทธิภาพการดูดซับสีย้อมผ้าจากน้ำเสียสังเคราะห์ด้วยแร่ดิน MMT และแร่ดิน CTS-MMT เปรอ์เซ็นต์การกำจัดสีย้อมผ้าสามารถคำนวณได้จากสมการ (4-2)

$$\% \text{ Removal} = \frac{(C_0 - C_e)}{C_0} \times 100 \quad (4-2)$$

โดย C_0 คือ ความเข้มข้นเริ่มต้นของสีย้อมผ้าในน้ำ (mg/L) และ C_e คือ ความเข้มข้นที่สภาวะสมดุลของสีย้อมผ้าในน้ำ (mg/L)

ประสิทธิภาพการดูดซับสีย้อมด้วยแร่ดิน MMT และแร่ดิน CTS-MMT นั้นแสดงไว้ในตารางที่ 4-4 พบว่า แร่ดิน MMT และแร่ดิน CTS-MMT สามารถดูดซับสีชมพูได้สูงที่สุด โดยมีเปอร์เซ็นต์การกำจัดเท่ากัน นั่นคือ 99.97 % แร่ดิน CTS-MMT สามารถดูดซับสีชมพูที่ศึกษาทุกชนิดได้ดีกว่าแร่ดิน MMT แร่ดิน CTS-MMT สามารถเพิ่มเปอร์เซ็นต์การกำจัดสีน้ำเงินได้สูงที่สุดนั่นคือ 71.11 % เมื่อเทียบกับเปอร์เซ็นต์การกำจัดของแร่ดิน MMT ดังนั้นในงานวิจัยนี้จะเลือกศึกษาการดูดซับสีย้อมด้วยแร่ดิน CTS-MMT เท่านั้น เนื่องจากมีประสิทธิภาพในการกำจัดสีย้อมสูงกว่าแร่ดิน MMT

ตารางที่ 4-4 ประสิทธิภาพการกำจัดสีย้อมผ้า ที่ $C_0 = 200 \text{ mg/l}$ ใช้ปริมาณแร่ดินเท่ากับ 0.5 กรัม

ลำดับ	ชนิดสีย้อม	% Dye removal		
		ดูดซับด้วยแร่ดิน MMT	ดูดซับด้วยแร่ดิน CTS-MMT	ผลต่าง
1	สีน้ำเงิน	14.93	86.04	71.11
2	สีเหลืองแก่	6.86	64.01	57.15
3	สีเขียวหัวเป็ด	4.73	18.29	13.56
4	สีแดงครั้ง	37.59	95.56	57.97
5	สีเขียวกลาง	92.85	98.92	6.07
6	สีชมพู	99.97	99.97	0
7	สีระกำทอง	2.62	42.25	39.63
8	สีคราม	40.29	97.71	57.42
9	สีเลือดหมู	33.88	96.44	62.56
10	สีฟ้า	85.02	92.24	7.22
11	สีเขียวขี้ม้าสด	4.98	56.27	51.29
12	สีน้ำตาลทอง	10.58	71.80	61.22
13	สีน้ำตาลแก่	4.74	23.33	18.59
14	สีแก่นขนุน	0.69	27.85	27.16

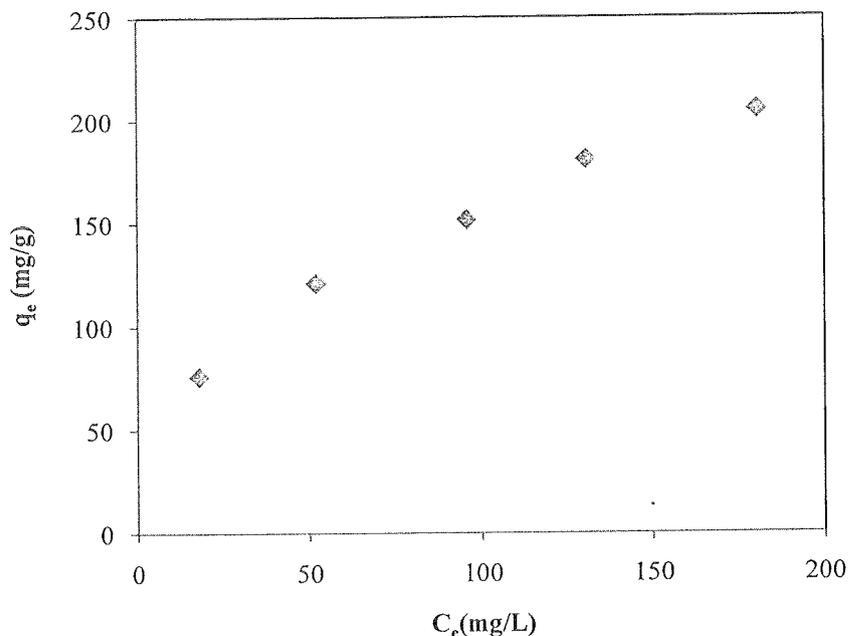
4.2.2 ไอโซเทอมการดูดซับสีย้อมผ้าเคมี

ไอโซเทอมของการดูดซับ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณของตัวถูกดูดซับที่อยู่บนพื้นผิวของตัวดูดซับกับความเข้มข้นของตัวถูกดูดซับในของเหลวที่สภาวะสมดุล ณ อุณหภูมิหนึ่ง ๆ ไอโซเทอมของการดูดซับเป็นแบบจำลองที่อธิบายได้โดยสมการซึ่งมีประโยชน์สำหรับการวิเคราะห์กลไกการดูดซับ ส่วนใหญ่พฤติกรรมของการดูดซับในของเหลวจะมีความสอดคล้องกับไอโซเทอมการดูดซับแบบแลงเมียร์ (Langmuir) และแบบฟรุนดิช (Freundlich) ปริมาณของสีย้อมผ้าบนตัวดูดซับสามารถคำนวณได้จากสมการมวลสาร

โดยจะถือว่าความเข้มข้นของตัวถูกดูดซับที่หายไปจากสารละลาย จะมีค่าเท่ากับความเข้มข้นของตัวถูกดูดซับที่อยู่บนตัวดูดซับเท่านั้นและปริมาณการดูดซับเป็นไปตามสมการ (4-3)

$$q_e = \frac{V(C_0 - C_e)}{m} \quad (4-3)$$

โดย q_e คือ ปริมาณสีย้อมที่ตรึงไว้ในตัวแร่ดินต่อปริมาณของแร่ดินที่สภาวะสมดุล (mg/g) m คือน้ำหนักของแร่ดิน (g) V คือ ปริมาตรของน้ำ (L) C_0 คือ ความเข้มข้นเริ่มต้นของสีย้อม (mg/L) และ C_e คือ ความเข้มข้นของสีย้อมที่สมดุล (mg/L)

รูปที่ 4-4 ไอโซเทอมการดูดซับสีน้ำเงินด้วยแร่ดิน CTS-MMT

รูปที่ 4-4 แสดงตัวอย่างไอโซเทอมการดูดซับของสีน้ำเงินเมื่อนำมาดูดซับบนแร่ดิน CTS-MMT พบว่า ปริมาณการดูดซับของสีน้ำเงินเพิ่มขึ้นตามการเพิ่มขึ้นของความเข้มข้นที่สมดุลของสีน้ำเงิน เพื่อทำการตรวจสอบว่าไอโซเทอมที่ได้มีความสอดคล้องกับไอโซเทอมการดูดซับแบบแลงเมียร์ และไอโซเทอมการดูดซับแบบฟรูดิชหรือไม่ ผลการทดลองที่สมดุลจะถูกนำไปพล็อตกราฟความสัมพันธ์โดยใช้สมการที่ (4-5) สำหรับไอโซเทอมแบบแลงเมียร์และสมการที่ (4-7) สำหรับไอโซเทอมแบบฟรูดิช

ไอโซเทอมการดูดซับแบบแลงเมียร์ (Langmuir isotherm) มีสมมติฐานว่าตัวถูกดูดซับจะปกคลุมผิวของตัวดูดซับเพียงชั้นเดียว (Monolayer) แสดงได้ดังสมการ (4-4)

$$q_e = \frac{K_L C_e}{(1 + a_L C_e)} \quad (4-4)$$

โดย a_L และ K_L คือ ค่าคงที่

สำหรับการหาค่าคงที่ในสมการไอโซเทอมการดูดซับของแลงเมียร์ สามารถหาได้จากการสร้างกราฟความสัมพันธ์ระหว่าง $\frac{C_e}{q_e}$ กับ C_e โดยใช้สมการที่ (4-4) ซึ่งเป็นการจัดรูปสมการใหม่ของสมการ (4-5)

$$\frac{C_e}{q_e} = \frac{1}{K_L} + \frac{a_L}{K_L} C_e \quad (4-5)$$

เมื่อหาค่าเศษหนึ่งส่วนความชัน ($\frac{1}{\text{slope}}$) หรือหาค่า $\frac{K_L}{a_L}$ ในสมการ (4-5) จะได้ปริมาณการดูดซับแบบชั้นเดียวของตัวดูดซับบนพื้นผิวตัวดูดซับสูงสุด (Maximum adsorption capacity of adsorbent) และแทนด้วยสัญลักษณ์ q_m

ไอโซเทอมการดูดซับแบบฟรุนดลิช จะอธิบายถึงการจับตัวกันเป็นชั้น ๆ ของตัวดูดซับ (Multilayer) บนพื้นผิวของตัวดูดซับ เนื่องจากโมเลกุลของตัวดูดซับมีแรงยึดเหนี่ยวระหว่างกันสูง แสดงได้ดังสมการ (4-6)

$$q_e = K_f C_e^{1/n} \quad (4-6)$$

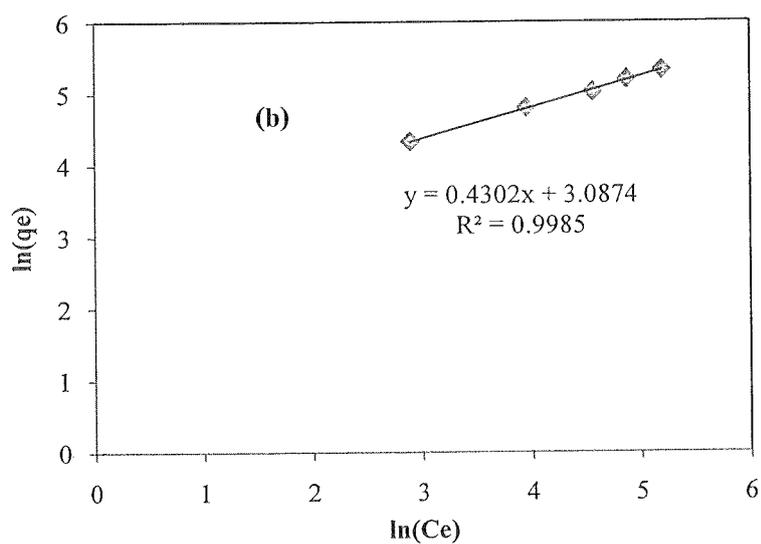
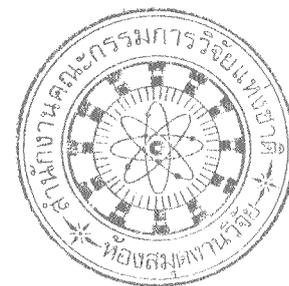
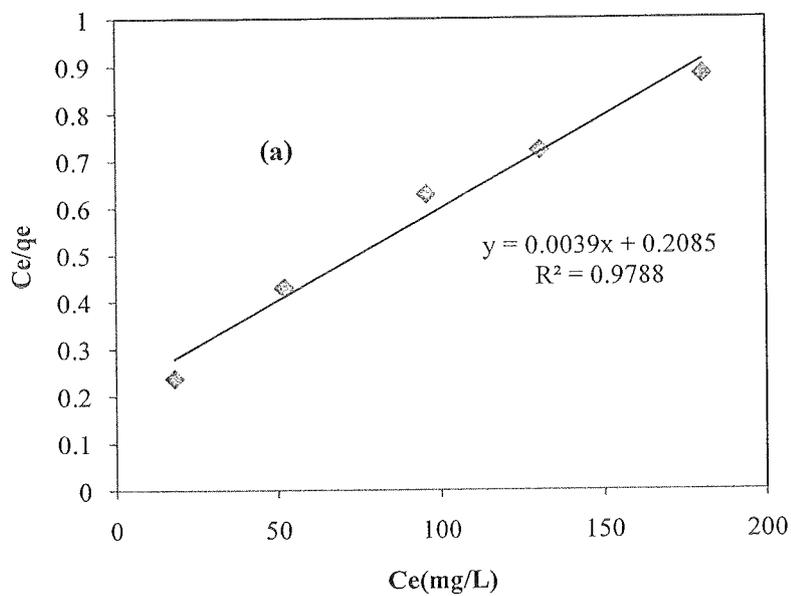
โดย K_f , n คือ ค่าคงที่

ค่าคงที่ในสมการไอโซเทอมของฟรุนดลิช สามารถหาได้โดยการสร้างกราฟความสัมพันธ์ระหว่าง $\ln(q_e)$ กับ $\ln(C_e)$ โดยใช้สมการ (4-7) ซึ่งเป็นการจัดรูปสมการใหม่ของสมการ (4-6)

$$\ln(q_e) = \ln(K_f) + \frac{1}{n} \ln(C_e) \quad (4-7)$$

โดยค่าคงที่ n หาได้จากค่าเศษหนึ่งส่วนความชัน ($\frac{1}{\text{slope}}$) และค่าคงที่ K_f หาได้จากค่าเอกซ์โพเนนเชียลของจุดตัดแกน y ในสมการ (4-7)

รูปที่ 4-5 แสดงตัวอย่างการพล็อตกราฟไอโซเทอมแบบแลงเมียร์และแบบฟรุนดลิชของสีน้ำเงิน โดยพิจารณาค่า R^2 (linear regression) ถ้าค่า R^2 เข้าใกล้ 1 แสดงว่าผลการทดลองและสมการไอโซเทอมนั้น ๆ มีความสอดคล้องกันเป็นอย่างดี แต่ถ้าค่า R^2 ไม่เข้าใกล้ 1 แสดงว่าผลการทดลองและไอโซเทอมชนิดนั้น ๆ ไม่สอดคล้องกัน พบว่า ค่า R^2 ที่ได้จากการนำข้อมูลไปพล็อตกับไอโซเทอมแบบแลงเมียร์มีค่ามากกว่าค่า R^2 ที่ได้จากการพล็อตข้อมูลกับไอโซเทอมแบบฟรุนดลิช แสดงว่าไอโซเทอมการดูดซับของสีน้ำเงินสอดคล้องกับไอโซเทอมการดูดซับแบบแลงเมียร์มากกว่า ส่วนสีย้อมชนิดอื่น ๆ จะแสดงค่าพารามิเตอร์ของไอโซเทอมแบบแลงเมียร์ไว้ในตารางที่ 4-5 และไอโซเทอมแบบฟรุนดลิชในตารางที่ 4-6 พบว่า ไอโซเทอมการดูดซับของสีย้อมแต่ละชนิดจะสอดคล้องกับไอโซเทอมการดูดซับแบบแลงเมียร์หรือแบบฟรุนดลิชขึ้นอยู่กับชนิดของสีย้อมแต่ละสี

รูปที่ 4-5 ความสัมพันธ์ของการพล็อตข้อมูลการดูดซับของสีน้ำเงินกับไอโซเทอมแบบแลงเมียร์ (a) และแบบฟรุนดลิช (b) ด้วยแร่ดิน CTS-MMT

ตารางที่ 4-5 ค่าคงที่ของไอโซเทอมการดูดซับแบบ Langmuir ของสีย้อมผ้าด้วยแร่ดิน CTS-MMT

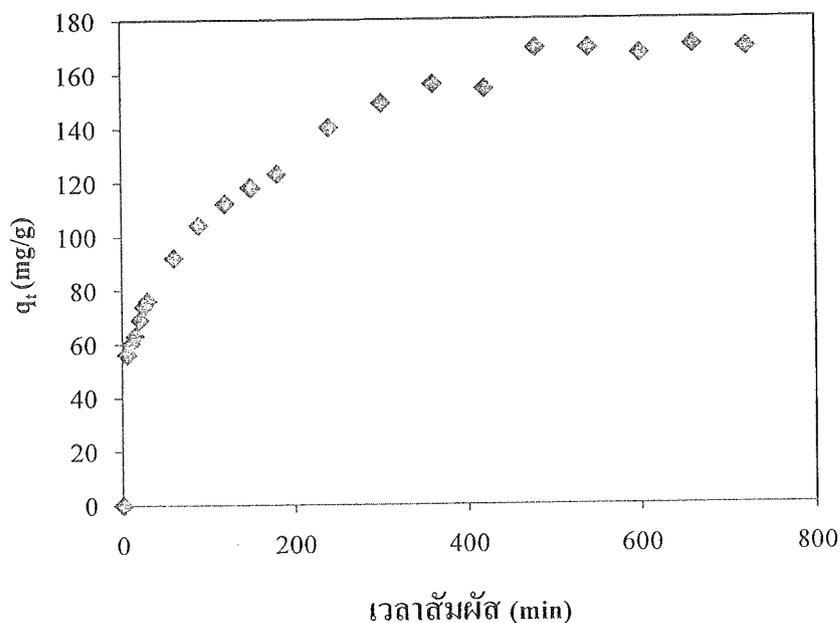
ลำดับ	ชนิดสีย้อม	Langmuir's parameter			
		a_L (L/mg)	k_L (L/g)	q_m (mg/g)	R^2
1	สีน้ำเงิน	0.019	4.80	257.07	0.9787
2	สีเหลือง	0.55	96.15	174.82	0.9927
3	สีเขียวหัวเป็ด	0.006	1.02	163.93	0.9540
4	สีแดงครึ่ง	0.039	11.81	303.95	0.9582
5	สีเขียวกลาง	-	-	-	0.8794
6	สีชมพู	-	-	-	0.0012
7	สีระกำทอง	0.062	0.062	350.88	0.9866
8	สีคราม	0.147	18.90	128.57	0.9780
9	สีเลือดหมู	0.472	0.76	416.67	0.9985
10	สีฟ้า	0.05	19.92	398.41	0.9574
11	สีเขียวขี้ม้าสด	-	-	-	0.7747
12	สีน้ำตาลทอง	-	-	-	0.7234
13	สีน้ำตาลแก่	0.025	0.025	156.25	0.9738
14	สีแก่นขนุน	0.043	0.043	225.73	0.9740

ตารางที่ 4-6 ค่าคงที่ของไอโซเทอมการดูดซับแบบ Freundlich ของสีย้อมผ้าด้วยแร่ดิน CTS-MMT

ลำดับ	ชนิดสีย้อม	Freundlich's parameter		
		k_f (L/g)	n	R^2
1	สีน้ำเงิน	21.92	2.32	0.9984
2	สีเหลืองแก่	-	-	0.2306
3	สีเขียวหัวเป็ด	3.27	1.58	0.9727
4	สีแดงครึ่ง	41.39	2.66	0.9830
5	สีเขียวกลาง	24.92	2.04	0.9596
6	สีชมพู	24.78	0.964	0.9373
7	สีระกำทอง	60.02	2.79	0.9749
8	สีคราม	-	-	0.2570
9	สีเลือดหมู	187.79	4.36	0.9272
10	สีฟ้า	1.80	0.892	0.9504
11	สีเขียวขี้ม้าสด	5.94	1.32	0.9281
12	สีน้ำตาลทอง	9.71	1.43	0.9588
13	สีน้ำตาลแก่	25.46	3.22	0.9289
14	สีแก่นขนุน	32.43	2.67	0.9281

4.2.3 จลนพลศาสตร์การดูดซับ

จลนพลศาสตร์การดูดซับ คือ การศึกษาอัตราการดูดซับสีย้อมผ้าบนแร่ดินตัวดูดซับในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ๆ จนกระทั่งการดูดซับเข้าใกล้จุดสมดุล ตัวอย่างของกราฟความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณการดูดซับกับระยะเวลาสัมผัสของสีน้ำเงินโดยใช้แร่ดิน CTS-MMT เป็นตัวดูดซับ แสดงในรูปที่ 4-6 พบว่า ปริมาณการดูดซับของสีย้อมน้ำเงินเข้าสู่สมดุลภายใน 480 นาที ส่วนเวลาในการเข้าสู่สมดุลของสีย้อมชนิดอื่นจะถูกแสดงไว้ในตารางที่ 4-7 ซึ่งสีครามจะใช้เวลาในการเข้าสู่สมดุลการดูดซับนานที่สุดนั่นคือ 900 นาที แสดงว่า การดูดซับสีย้อมทั้ง 14 ชนิด จะสามารถเข้าสู่สมดุลก่อนเร็ว 24 ชั่วโมง ซึ่งเป็นระยะเวลาในการศึกษาไอโซเทอมดูดซับที่สถานะสมดุลในงานวิจัยนี้ (ดูหัวข้อที่ 3.4.1)

รูปที่ 4-6 กราฟความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณการดูดซับของสีน้ำเงิน (mg/g) เทียบกับเวลาสัมผัส (min)

เพื่อทำการทำนายกลไกอัตราการดูดซับ ผลการทดลองจะถูกนำมาพล็อตกับสมการกลไกการดูดซับอันดับหนึ่งเทียม (Pseudo-first order) และสมการการดูดซับอันดับสองเทียม (Pseudo-second order) อัตราการดูดซับขึ้นอยู่กับขั้นตอนในการแพร่ของตัวถูกดูดซับ ว่าขั้นตอนใดเกิดขึ้นช้าที่สุด ขั้นตอนนั้นจะเป็นขั้นตอนกำหนดอัตราการดูดซับ (Rate of limiting step)

สมการอันดับหนึ่งเทียม (Pseudo-first order) มีสมมติฐานว่าขั้นตอนการถ่ายโอนมวลของตัวถูกดูดซับผ่านชั้นของไหลรอบตัวถูกดูดซับ เกิดขึ้นช้าที่สุด แสดงได้ดังสมการ (4-8)

$$\frac{dq_t}{dt} = k_1(q_e - q_t) \quad (4-8)$$

โดย q_t คือ ปริมาณของสีย้อมที่ถูกดูดซับที่เวลา t (mg/g) และ k_1 คือ ค่าคงที่สมมูล (min^{-1})
เมื่อทำการอินทิเกรตสมการที่ 8 โดยใช้เงื่อนไขขอบเขต (Boundary conditions) ที่ $t = 0$; $q_t = 0$ และ $t = t$; $q_t = q_t$ จะได้

$$\ln \left[\frac{q_e}{(q_e - q_t)} \right] = k_1 t \quad (4-9)$$

สามารถจัดรูปใหม่ของสมการ (4-9) ในรูปของสมการเส้นตรงดังนี้

$$\ln(q_e - q_t) = \ln(q_e) - k_1 t \quad (4-10)$$

ค่าคงที่ k_1 และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ R^2 สามารถหาได้จากกราฟความสัมพันธ์ระหว่าง $\ln(q_e - q_t)$ กับ t

สมการอันดับสองเทียม (Pseudo-second order) ดังแสดงไว้ในสมการ (4-11) ซึ่งอธิบายถึงขั้นตอนการเกิดปฏิกิริยาเคมีของตัวดูดซับกับพื้นผิวของตัวดูดซับเกิดขึ้นได้ช้าที่สุด

$$\frac{dq_t}{dt} = k_2(q_e - q_t)^2 \quad (4-11)$$

โดย k_2 คือ ค่าคงที่สมดุล (g/mg*min)

เมื่อทำการอินทิเกรตสมการ (4-11) โดยใช้เงื่อนไขขอบเขต (Boundary conditions) ที่ $t = 0; q_t = 0$ และ $t = t; q_t = q_t$ จะได้

$$\frac{t}{(q_e - q_t)} = \frac{1}{q_e} + k_2 t \quad (4-12)$$

สมการ (4-12) สามารถจัดรูปใหม่ในรูปของสมการเส้นตรงได้ดังนี้

$$\frac{t}{q_t} = \frac{1}{k_2 q_e^2} + \frac{t}{q_e} \quad (4-13)$$

ค่าคงที่ k_2 , q_e และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ R^2 สามารถหาได้จากกราฟความสัมพันธ์ระหว่าง $\frac{t}{q_t}$ กับ t

ตารางที่ 4-8 แสดงค่าพารามิเตอร์ของแบบจำลองการดูดซับแบบ Pseudo-first Order ได้แก่ k_1 อยู่ในช่วง 3.55×10^{-3} - $9.25 \times 10^{-3} \text{ min}^{-1}$ และ Pseudo-second order ได้แก่ k_2 อยู่ในช่วง 1.11×10^{-4} - $8.70 \times 10^{-5} \text{ g/mg*min}$ นอกจากนี้ ผลการทดลองของการดูดซับสีย้อมผ้าส่วนใหญ่จะสอดคล้องกับแบบจำลองการดูดซับแบบ Pseudo-second order มากกว่าแบบจำลองการดูดซับแบบ Pseudo-first order โดยพิจารณาจากค่า R^2

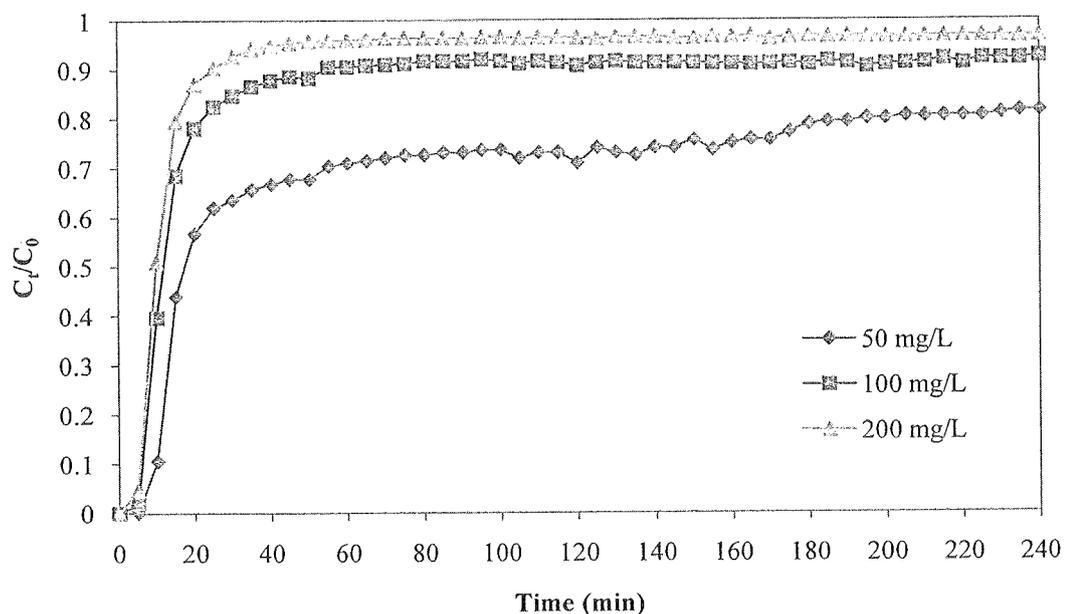
ตารางที่ 4-7 ค่าคงที่ของสมการอันดับหนึ่งเทียมและสองเทียมของการดูดซับสีย้อมผ้า

ลำดับ	ชนิดสีย้อม	Equilibrium time (min)	Pseudo-first order's parameter		Pseudo-second order's parameter	
			k_1 (min^{-1})	R^2	k_2 ($\text{g/mg}^*\text{min}$)	R^2
1	สีน้ำเงิน	480	5.55×10^{-3}	0.9666	1.34×10^{-4}	0.9918
2	สีเหลืองแก่	480	7.87×10^{-3}	0.8874	7.82×10^{-5}	0.9902
3	สีเขียวหัวเปิด	360	9.25×10^{-3}	0.9471	3.10×10^{-4}	0.9968
4	สีแดงครั้ง	660	5.11×10^{-3}	0.9256	4.54×10^{-5}	0.9520
5	สีเขียวกลาง	660	5.63×10^{-3}	0.9589	5.05×10^{-5}	0.9869
6	สีชมพู	5	6.67×10^{-3}	0.2724	-	1.0000
7	สีระกำทอง	660	5.31×10^{-3}	0.9761	3.39×10^{-5}	0.9812
8	สีคราม	900	3.30×10^{-3}	0.8704	7.01×10^{-5}	0.9724
9	สีเลือดหมู	660	5.50×10^{-3}	0.9825	8.70×10^{-5}	0.9954
10	สีฟ้า	600	5.23×10^{-3}	0.9824	6.16×10^{-5}	0.9912
11	สีเขียวขี้ม้าสด	660	5.02×10^{-3}	0.9675	3.71×10^{-5}	0.9780
12	สีน้ำตาลทอง	480	6.15×10^{-3}	0.9922	5.53×10^{-5}	0.9908
13	สีน้ำตาลแก่	600	5.71×10^{-3}	0.9627	3.77×10^{-5}	0.9764
14	สีแก่นขนุน	420	7.86×10^{-3}	0.9831	5.81×10^{-5}	0.9909

4.3 การดูดซับในหอดูดซับแบบเบดนิ่ง

4.3.1 อิทธิพลของความเข้มข้นเริ่มต้นของสีย้อมต่อการดูดซับ

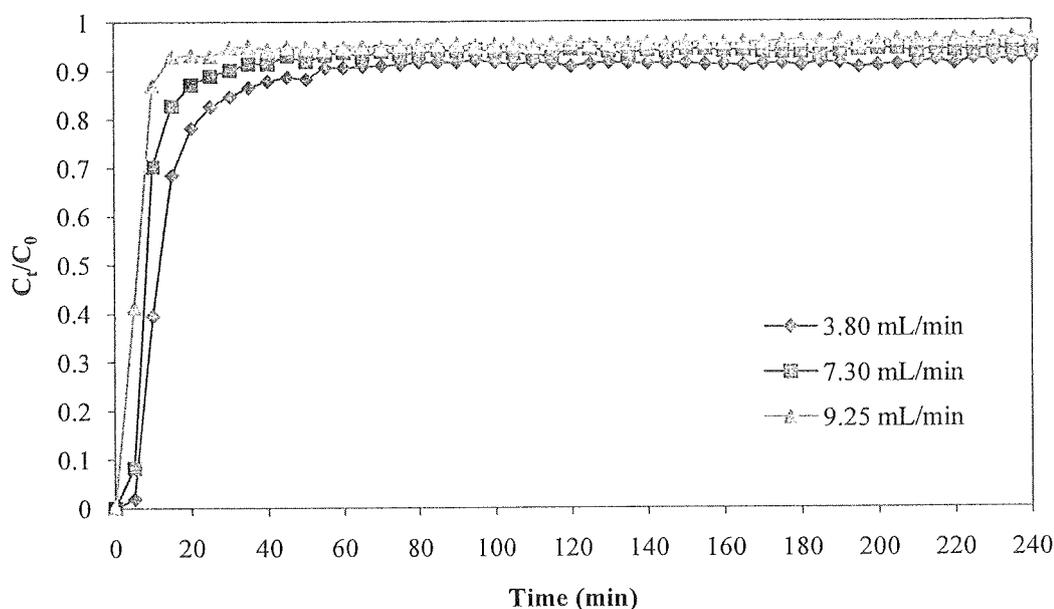
อิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงความเข้มข้นขาเข้าของสีครามจาก 50 ไปเป็น 200 mg/L โดยใช้ความสูงของเบด (ทรายผสมกับแร่ดิน CTS-MMT) เท่ากันคือ 10 cm และสารละลายมีอัตราการไหลขาออกเท่ากับ 3.81 mL/min แสดงไว้ในกราฟเบรคทรูในรูปที่ 4-7 จากผลการทดลองพบว่า เมื่อเวลาผ่านไป 4 ชั่วโมงค่าของ C_t/C_0 จะมีค่าเป็น 0.82, 0.92 และ 0.97 เมื่อความเข้มข้นขาเข้า เท่ากับ 50, 100 และ 200 mg/L ตามลำดับ นั่นคือ เวลาที่จุดเบรคทรู (เวลาที่ $C_t/C_0 = 0.05$) จะลดลงเมื่อความเข้มข้นขาเข้าเพิ่มขึ้น รูปร่างของกราฟเบรคทรูจะมีความชันของเส้นกราฟน้อยเมื่อความเข้มข้นขาเข้าของสีครามน้อย อย่างไรก็ตาม ความชันของเส้นกราฟจะเพิ่มขึ้นเมื่อความเข้มข้นขาเข้าของสีครามมีค่าสูงขึ้น ทั้งนี้เนื่องมาจากการที่ความเข้มข้นขาเข้ามีค่าน้อย ทำให้มีความแตกต่างระหว่างความเข้มข้นของสีครามและแร่ดิน CTS-MMT มีค่าน้อย หรือมีค่า Concentration gradient น้อยนั่นเอง ลักษณะเช่นนี้จะทำให้ค่าสัมประสิทธิ์ในการถ่ายเทมวลสารน้อย เมื่อเพิ่มความเข้มข้นของสีครามจะส่งผลให้ Concentration gradient มีค่าสูงขึ้น ลักษณะเช่นนี้จะทำให้ค่าสัมประสิทธิ์ในการถ่ายเทมวลสารเพิ่มสูงขึ้น ดังนั้นการเปลี่ยนแปลง Concentration gradient จะส่งผลกระทบต่ออัตราการอิมตัวของสีครามบนแร่ดิน CTS-MMT และเวลาที่จุดเบรคทรู

รูปที่ 4-7 กราฟเบรคทรูสำหรับการดูดซับสีครามด้วยแร่ดิน CTS-MMT ในเบดนิ่ง ที่ความเข้มข้นขาเข้าแตกต่างกัน (bed height = 10 cm, flow rate = 3.80 mL/min และ $25 \pm 2^\circ\text{C}$)

4.3.2 อิทธิพลของอัตราการไหลของสารละลายต่อการดูดซับ

อิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงอัตราการไหลของการดูดซับสีคราม โดยใช้หน่วยปฏิบัติการหอดูดซับแบบเบดนิ่งจะถูกทำการทดลองโดยเปลี่ยนแปลงอัตราการไหลขาออก (3.80, 7.30 และ 9.25 mL/min) โดยกำหนดให้ความสูงของเบดเท่ากับ 10 cm และความเข้มข้นของสีครามขาเข้าเท่ากับ 100 mg/L ดังแสดงไว้ในกราฟเบรคทรูในรูปที่ 3-3 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เวลาที่จุดเบรคทรูจะเพิ่มขึ้นเมื่ออัตราการไหลลดลง ที่อัตราการไหลต่ำ ๆ โมเลกุลของสีครามจะมีเวลาสัมผัสกับแร่ดิน CTS-MMT นานกว่าที่อัตราการไหลสูง ๆ เป็นผลให้การกำจัดสีครามเกิดขึ้นสูงกว่า ส่วนที่อัตราการไหลสูง ๆ ความสามารถในการดูดซับจะน้อยลงเนื่องจากเวลาการสัมผัสระหว่างแร่ดิน CTS-MMT กับสีครามไม่นานพอที่จะเข้าสู่ภาวะสมดุล

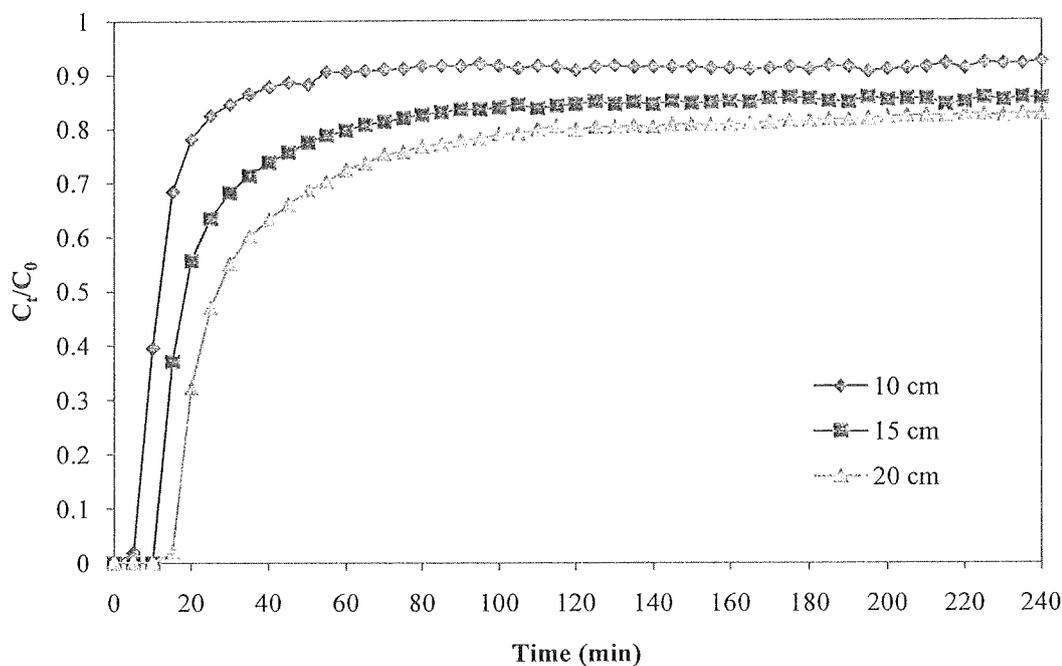

รูปที่ 4-8 กราฟเบรคทรูสำหรับการดูดซับสีครามด้วยแร่ดิน CTS-MMT ในเบดนิ่ง ที่อัตราการไหลแตกต่างกัน (initial dye concentration = 100 mg/L, bed height = 10cm, temperature 25±2°C)

4.3.3 อิทธิพลของความสูงของเบดในหน่วยปฏิบัติการหอดูดซับ

รูปที่ 4-9 แสดงกราฟเบรคทรูของการดูดซับสีครามในหน่วยปฏิบัติการหอดูดซับแบบเบดนิ่ง ที่ความสูงของเบดแตกต่างกัน ได้แก่ 10 15 และ 20 cm ที่อัตราการไหลขาออกคงที่เท่ากับ 3.80 mL/min โดยกำหนดให้อัตราการไหลเท่ากับ 10 cm และความเข้มข้นของสีครามขาเข้าเท่ากับ 100 mg/L จากรูปที่ 4-9 เวลาที่จุดเบรคทรูจะเพิ่มขึ้นเมื่อความสูงของเบดเพิ่มขึ้น ความสูงของเบดจะเพิ่มขึ้นจะทำให้โมเลกุลของสีครามสัมผัสกับแร่ดิน CTS-MMT นานขึ้น เป็นผลให้ประสิทธิภาพในการกำจัดสีคราม

เพิ่มมากขึ้น ดังนั้นความสูงของเบดสูงขึ้นจะทำให้ความเข้มข้นขาออกของสีครามลดลงที่เวลาในการดูดซับเท่ากัน ความชันของกราฟเบรคทรูจะลดลงเมื่อทำการเพิ่มความสูงของเบดซึ่งเป็นผลของพื้นที่ในการเกิดการถ่ายเทมวลสารที่กว้างขึ้น ปริมาณการดูดซับสูงสุดและปริมาณการดูดซับที่สมดุลจะถูกแสดงไว้ในตารางที่ 4-9

รูปที่ 4-9 กราฟเบรคทรูสำหรับการดูดซับสีครามด้วยแร่ดิน CTS-MMT ในเบดนิ่ง ที่ความสูงของเบดนิ่งแตกต่างกัน (initial dye concentration = 100 mg/L, flow rate = 3.80 mL/min, temperature $25 \pm 2^{\circ}\text{C}$)

4.3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลการทดลองในหน่วยปฏิบัติการหอดูดซับ

เวลาที่จุดเบรคทรูและรูปร่างของเส้นกราฟเบรคทรูเป็นคุณลักษณะที่สำคัญในการวิเคราะห์การทำงานและผลการตอบสนองเชิงพลวัตของการดูดซับในหอดูดซับแบบเบดนิ่ง เส้นกราฟเบรคทรูจะแสดงพฤติกรรมการกำจัดสีข้อมออกจากสารละลาย ซึ่งโดยทั่วไปจะแสดงอยู่ในรูปของความเข้มข้นของสีที่ถูกดูดซับ (C_{ad}) ความเข้มข้นเริ่มต้นขาเข้าของสีคราม (C_0) ความเข้มข้นขาออกของสีคราม (C_t) หรือ อัตราส่วนความเข้มข้นของสีครามขาออกต่อความเข้มข้นสีครามขาเข้าเป็นฟังก์ชันกับเวลา (t) ปริมาตรขาออกสามารถคำนวณได้จากสมการที่ 4-14

$$V_{eff} = Qt_{total} \quad (4-14)$$

ที่ซึ่ง t_{total} และ Q คือเวลาของการไหลทั้งหมด (min) และ อัตราการไหลเชิงปริมาตร (mL/min) ค่า Q ที่คำนวณได้จากแต่ละการทดลองจะถูกแสดงไว้ในตารางที่ 4-9 ซึ่งมีค่า $R^2 \geq 0.9999$ พื้นที่ใต้กราฟของการเบรคทรู (A) จะหาได้โดยการอินทิเกรตพื้นที่ใต้กราฟของความสัมพันธ์ระหว่างความเข้มข้นที่ถูกดูดซับ C_{ad} กับ เวลา t ปริมาณการดูดซับสีครามทั้งหมด (q_{total}) สามารถคำนวณได้จากสมการที่ 4-15

$$q_{total} = \frac{Q}{1000} \int_{t=0}^{t=t_{total}} C_{ad} dt \quad (4-15)$$

ปริมาณการดูดซับที่สมดุล (q_e) หรือปริมาณการดูดซับสูงสุด สามารถคำนวณได้จากสมการที่ 4-16 ซึ่งเป็นปริมาณการดูดซับทั้งหมด (q_{total}) หารด้วยปริมาณตัวดูดซับ (w) ที่เวลาสุดท้ายของการไหลทั้งหมด

$$q_e = \frac{q_{total}}{w} \quad (4-16)$$

ตารางที่ 4-8 ข้อมูลการทดลองและพารามิเตอร์ต่าง ๆ ของการดูดซับสีครามด้วยแร่ดิน CTS-MMT ในหน่วยปฏิบัติการหอดูดซับแบบเบคคิง

ลำดับ	ความเข้มข้นเริ่มต้น (mg/L)	ความสูงของเบค (cm)	ค่าอัตราการไหลเฉลี่ย Q (mL/min)	เวลาที่จุดเบรคทรู (min)	ปริมาตรที่จุดเบรคทรู (mL)	q_{total} (mg)	q_e (mg/g)
1	50	10	3.80	7.36	8.98	14.29	35.73
2	100	10	3.84	5.41	21.65	13.68	34.20
3	200	10	3.80	5.02	19.09	13.98	34.95
4	100	15	3.64	10.67	40.06	20.60	34.33
5	100	20	3.60	15.47	55.71	28.65	35.81
6	100	10	7.26	3.00	21.62	14.02	35.03
7	100	10	9.25	0.61	2.30	13.69	34.23

จากตารางที่ 4-8 พบว่า ค่า q_e สูงที่สุดได้แก่ 35.81 mg/g ซึ่งคำนวณได้จากการทดลองที่สภาวะความเข้มข้นขาเข้าเริ่มต้นของสีคราม เท่ากับ 100 mg/L ความสูงของเบคเท่ากับ 20 cm และอัตราการไหลของของไหลผ่านคอลัมน์เท่ากับ 3.60 mL/min